

PSIXOLOGIK TAYYORGARLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY METODLARI

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
katta o'qituvchisi Toshpo'lotov Abdulhamid Fazliddin o'g'li*

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi harbiy xizmatchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalalari pedagogik va psixologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Harbiy xizmatning zamonaviy talablari mutaxassisdan nafaqat maxsus bilim va ko'nikmalarni, balki yuqori darajadagi psixologik barqarorlik, tezkor qaror qabul qilish qobiliyati va samarali muloqot madaniyatini ham talab etadi. Tadqiqot davomida kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni ochib berilib, uni shakllantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlangan. Shuningdek, harbiy xizmatchilarni tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni qo'llashning samarali mexanizmlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, harbiy ta'lim, milliy gvardiya, psixologik tayyorgarlik, pedagogik omillar, kasbiy rivojlanish.

Аннотация: В статье анализируются педагогические и психологические факторы развития профессиональной компетентности военнослужащих Национальной гвардии. Современная военная служба требует не только специальных знаний и навыков, но и высокой психологической устойчивости, способности к оперативному принятию решений и развитых коммуникативных качеств. Раскрывается сущность понятия профессиональной компетентности и определяются основные факторы её формирования. Обосновываются эффективные механизмы внедрения компетентностного подхода в систему подготовки военнослужащих.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, военное образование, национальная гвардия, психологическая подготовка, педагогические факторы, профессиональное развитие.

Abstract: *This article examines the pedagogical and psychological factors influencing the development of professional competence among National Guard servicemen. Modern military service requires not only specialized knowledge and skills but also psychological resilience, rapid decision-making abilities, and effective communication skills. The study reveals the essence of professional competence and identifies the key factors affecting its formation. Effective mechanisms for implementing a competency-based approach in the training system of military personnel are also substantiated.*

Keywords: *professional competence, military education, national guard, psychological training, pedagogical factors, professional development.*

Zamonaviy xavfsizlik muhitining murakkablashuvi harbiy tuzilmalarga yuklanayotgan vazifalarning mazmunini tubdan o'zgartirmoqda. Jamoat tartibini saqlash, aholi xavfsizligini ta'minlash hamda favqulodda vaziyatlarda tezkor harakat qilish kabi vazifalar harbiy xizmatchidan keng qamrovli kasbiy tayyorgarlikni talab etadi¹. Shu bois kasbiy kompetensiya masalasi harbiy pedagogika va psixologiyaning dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Kasbiy kompetensiya mutaxassisning kasbiy vazifalarni samarali bajarish imkonini beruvchi bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy sifatlar majmui sifatida talqin qilinadi². Harbiy faoliyat sharoitida esa ushbu sifatlar stressga chidamlilik, tezkor fikrlash, intizom va jamoaviy hamkorlik bilan boyiydi.

Tadqiqot maqsadi - milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik va psixologik omillarni aniqlash hamda ularni takomillashtirish yo'llarini asoslash.

¹ Karimov A. Harbiy pedagogika asoslari. – T., 2021.

² Jo'rayev B. Kasbiy kompetensiya nazariyasi. – T., 2020.

Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim jarayonini natijaga yo'naltirishga xizmat qiluvchi metodologik asos sifatida qaraladi³. Tadqiqotchilar kasbiy kompetensiyani mutaxassisning real vaziyatlarda samarali faoliyat yuritish qobiliyati bilan bog'laydilar³.

Harbiy sohada kompetensiya tushunchasi yanada keng mazmun kasb etib, jismoniy, ruhiy va ijtimoiy tayyorgarlikni ham qamrab oladi⁴. Psixologik tadqiqotlarda harbiy xizmatchilarning stressga bardoshlilik va emotsional barqarorligi ularning kasbiy muvaffaqiyatida hal qiluvchi omil sifatida e'tirof etiladi⁵.

Shu bilan birga, milliy gvardiya tizimida xizmat qiluvchi xodimlarning kasbiy kompetensiyasini kompleks pedagogik-psixologik yondashuv asosida rivojlantirish masalasi yetarlicha tadqiq etilmagan.

Tadqiqot davomida ilmiy manbalarni qiyosiy tahlil qilish, harbiy ta'lim jarayonini kuzatish hamda o'quv mashg'ulotlarining mazmunini kompetensiyaviy yondashuv asosida o'rganish usullaridan foydalanildi⁶.

Metodologik asos sifatida kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar tanlandi. Bu yondashuvlar harbiy xizmatchining bilim darajasi bilan bir qatorda uning shaxsiy va psixologik tayyorgarligini ham baholash imkonini beradi.

Tahlillar harbiy xizmatchilarning kasbiy kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat ekanini ko'rsatdi:

Bilimiy komponent – harbiy nizomlar va maxsus tayyorgarlikka oid bilimlar⁷

Amaliy komponent – tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalari

Psixologik komponent – stressga chidamlilik va emotsional barqarorlik⁹

Kommunikativ komponent – jamoada ishlash va muloqot madaniyati

³ Zimnyaya I.A. Klyuchevye kompetensii. – Moskva, 2019.

⁴ Hutorskoy A.V. Kompetentnostniy podxod v obrazovanii. – Moskva, 2020.

⁵ Petrov V. Psixologiya voennoy deyatel'nosti. – SPb., 2018.

⁶ Smirnov P. Stressoustoychivost voennosluzhashchix. – 2021.

⁷

Mashg'ulotlar jarayoniga modellashtirilgan vaziyatlar, amaliy treninglar hamda psixologik tayyorgarlik elementlarini kiritish kasbiy kompetensiya rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi¹⁰.

Zamonaviy xavfsizlik muhitining murakkablashuvi harbiy tuzilmalarga yuklanayotgan vazifalarning mazmunini tubdan o'zgartirmoqda. Globallashuv jarayonlari, axborot texnologiyalarining tez sur'atlarda rivojlanishi, turli xavf-xatarlarning ko'payishi hamda jamoat xavfsizligini ta'minlashga qo'yilayotgan talablarning ortib borishi harbiy xizmatchilarning kasbiy tayyorgarligiga yangicha yondashuvni talab etmoqda. Ayniqsa, jamoat tartibini saqlash, aholi xavfsizligini ta'minlash, terrorizm va ekstremizm tahdidlariga qarshi kurashish, favqulodda vaziyatlarda tezkor va samarali harakat qilish kabi vazifalar harbiy xizmatchidan nafaqat chuqur bilim va ko'nikmalarni, balki yuksak darajadagi psixologik tayyorgarlikni ham talab qiladi.

Bugungi kunda harbiy xizmatchilar faoliyati ko'p qirrali va murakkab bo'lib, u turli ijtimoiy, psixologik hamda pedagogik omillar ta'sirida shakllanadi. Shu bois harbiy xizmatchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalasi harbiy pedagogika va psixologiya fanlarining muhim ilmiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Kasbiy kompetensiya harbiy xizmatchining o'z xizmat vazifalarini samarali va mas'uliyat bilan bajarish imkonini beruvchi bilimlar tizimi, amaliy ko'nikmalar, kasbiy tajriba hamda shaxsiy sifatlarning uyg'unlashgan majmui sifatida talqin etiladi. Harbiy xizmat sharoitida ushbu kompetensiyalar yanada kengroq mazmun kasb etib, ularga stressga chidamlilik, tezkor va mustaqil fikrlash qobiliyati, yuqori darajadagi intizom, jamoaviy hamkorlik hamda mas'uliyat hissi kabi sifatlari ham qo'shiladi. Milliy gvardiya tizimida xizmat qiluvchi harbiy xizmatchilar jamiyat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli ularning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, xizmat faoliyatini samarali tashkil etish hamda ularning psixologik barqarorligini mustahkamlash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining

kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik va psixologik omillarni aniqlash hamda ularni takomillashtirish yo'llarini ilmiy asoslashdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Milliy gvardiya to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Xusanov A.T. Konstitutsiyaviy huquq. – Toshkent: Adolat, 2023.
6. Abduqodirov A.A., To'xtaxodjayev N. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2019.
8. Harbiy pedagogika asoslari: O'quv qo'llanma. – Toshkent: Harbiy nashriyot, 2020.
9. Harbiy psixologiya asoslari: Darslik. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi nashriyoti, 2021.
10. Jamoat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy masalalari. Ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent, 2022.